

SLOVENSKÉ TERÉNNÉ NÁZVY NA APELATÍVNO-PROPRIÁLNEJ HRANICI*

Kľúčové slová: slovenské terénne názvy, apelatívum, proprium

VŠEOBECNÝ POHĽAD NA VZŤAH MEDZI APELATÍVNOU A PROPRIÁLNOU LEXIKOU

Vzťahy a hranice medzi apelatívami a propriami sa skúmali z rozličných hľadísk (filozofických, logických i lingvistických). Výsledky jazykovedných výskumov aj v tejto oblasti závisia vždy od stavu teoretického myslenia danej lingvistickej a onomastickej školy, resp. jednotlivých vedcov. Na úvod naznačíme tento vzťah podľa teórie vlastného mena V. Blanára, ktorá tvorí základ slovenskej onomastickej školy.

Propriá a apelatíva podľa V. Blanára (1996a: 17) tvoria sémantický protiklad, ktorý má svoje príčiny vo funkčných dimenziách vlastných mien — propriá sa vyznačujú funkciami, ktoré sú vlastné aj apelatívam, a popri tom ešte osobitnými funkciami, ktoré vyplývajú zo špecifiky vlastných mien a súčasne podmieňujú ich špecifiku. Propriá sa vydeľujú od apelatív práve týmito špecificky onomastickými mimojazykovými funkciami, ktoré na nižšej abstrakčnej úrovni onymického obsahu V. Blanár (1996a: 20) chápe ako generické a diferenčné príznaky, pričom subkategorialným príznakom na vyššej asociačnej úrovni, ktorý je charakteristický pre všetky propriá, je všeobecný príznak (funkcia) identifikácia/diferenciácia, resp. spoločensky podmienená identifikácia. Na tejto abstrakčnej rovine sa oblasť proprií stýka aj s apelatívami a súčasne sa už od nich diferencuje, ale na nižších abstrakčných úrovniach onymického obsahu sú významné komponenty vlastných mien, ktoré sú príznačné len pre oblasť vlastných mien. Z toho vyplýva, že vlastné meno sa so svojím denotátom spája cez jedinečný onymický pojem, ktorý sa pri onymickej nominácii stváraňuje v obsahovej stránke vlastného mena.

* Príspevok je jedným z výstupov vedeckej úlohy „Výskum lexiky slovenských terénnych názvov“ (č. 2/0002/14) grantovej agentúry Ministerstva školstva SR a Slovenskej akadémie vied VEGA.

Apelatívna a propriálna lexika je v neustálej interakcii, existujú medzi nimi ustavičné prechody, čo súvisí so stále prebiehajúcimi procesmi onymizácie (apelatívum > proprium) a apelativizácie (proprium > apelatívum), otvorenosťou onymie a spoločenskými potrebami komunikácie (Blanár 2008/2009: 9). Na hranici medzi apelatívnou a propriálnou lexikou stoja určité druhy vlastných mien (napr. etnonym¹ alebo sérionym²), ale aj niektoré členy alebo komponenty proprií, pričom ich propriálny charakter závisí od ich platnosti v spoločenskej praxi a od fungovania v komunikácii ako súčasť vlastného mena (bližšie Valentová 2014c). V. Blanár na základe pozitívneho a negatívneho uplatnenia ukazovateľov, akými sú jedinečný akt nominácie (spontánny alebo úradný)³, jedinečný pojem a onymický objekt (jedinečnosť individuálna alebo kategoriálna), onymická sémantika (designácia) a nedostatok generického singuláru a plurálu charakterizoval apelatívny alebo propriálny charakter sporných typov lexikálnych prvkov (Blanár 1996a: 50, pozri tabuľku). Podľa tejto klasifikácie vyvodil záver, že pomenovania typu *pedagogická fakulta*⁴, obyvateľské mená (*Žilinčan/Žilinčania*) a etnonymá (*Poliak/Poliaci*) sa vydeľujú z rámca vlastných mien napriek tomu, že obyvateľské mená a etnonymá sa v slovenskej onomastike chápu ako propriá a tomu je prispôsobený aj ich pravopis (píšu sa s veľkým začiatočným písmenom).

V. N. Toporov (1962) hovoril o rozličnom stupni vlastnosti „nomen proprium esse“, čo sa týka prechodných vrstiev medzi apelatívami a vlastnými menami (porov. Blanár 1996a: 133). V. Blanár (1996a: 42) hovoril aj o prechodnej vrstve, t. j. skupine substantív, pri ktorých sa niektoré znaky vlastných mien a niektoré znaky apelatív dost' výrazne nepolarizovali. Podľa R. Šrámka (1999: 53–54) absolútny protiklad medzi apelatívnou a propriálnou sférou neexistuje. Predpokladá existenciu veľmi širokého prechodového pásu, v ktorom propria získavajú svoj status nascendi.⁵ Za rozhodujúce znaky ostrostri hranice medzi apelatívami a propriami pokladá špecifiká kategórií „propriálny význam“ a „funkcie proprií“ (Šrámek 2015: 53).

¹ Etnonymá a obyvateľské mená sa v rôznych jazykoch vplyvom jednotlivých lingvistických a onomastických škôl chápu alebo nechápu ako vlastné mená a podľa toho sa aj píšú s veľkým alebo s malým začiatočným písmenom, napr. slovenská, česká, nemecká, poľská, anglická škola ich zaraďuje medzi vlastné mená, v španielskej, švédskej, maďarskej, bulharskej a bývalej sovietskej škole (ruskej, bieloruskej, ukrajinskej) sa radia k apelatívam (porov. napr. Krško 2015: 83; Semjanová 1980: 250). Podľa niektorých teórií sú etnonymá vlastné mená v pluráli aj v singulári, podľa iných teórií iba v pluráli, v singulári sú apelatíva (pozri *List of Key Onomastic Terms*). K problematike etnoným sa vyjadrovali aj iní lingvisti a onomastici, napr. D. Berger (1969), E. Coseriu (1989), V. Dalberg (1997), E. Hansack (2004).

² R. Šrámek (1999: 14) ich delí na dve skupiny podľa toho, či pomenúvajú heterogénne (nerovnorodé) alebo homogénne (rovnorodé) hromadné (skupinové) objekty.

³ Za nevyhnutnú stránku nominácie V. Blanár (1996b: 14) pokladá prijatie a ustálenie mena aspoň užším spoločenským úzom.

⁴ Ak však ide o konkrétnu pedagogickú fakultu, aj toto a podobné spojenia sa už pokladajú za vlastné meno, tvoria jeho súčasť: Pedagogická fakulta UK v Bratislave (tamže).

⁵ Porov. aj Rospond 1970.

V našom príspevku sa budeme venovať tým typom slovenských terénnych názvov, o ktorých by sa dalo povedať, že stoja na apelatívno-propriálnej hranici alebo by sa mohli nachádzať v takomto prechodovom páse.

VZŤAH TERÉNNYCH NÁZVOV K APELATÍVNEJ LEXIKE

Názor, že terénne názvy majú v systéme slovnej zásoby miesto najbližšie k apelatívam, tvoria akýsi prechod od apelatív k propriám, sa všeobecne uznával už od dávna (Majtán 1970: 143). Napríklad podľa M. Harvalíka (porov. 2004: 42; 2007: 50) jednotlivé druhy vlastných mien majú k apelatívam rozlične blízko, ale najbližšie k apelatívam majú práve anojkonymá, pretože pri ich vzniku je prechod od apelatíva k propriu plynulý a pozvoľný a pri tvorení anojkonym sa bohato využíva apelatívna slovná zásoba a slovotvorné postupy, ktoré sú typické pri tvorení apelatívnej lexiky. Väčšina terénnych názvov vzniká z apelatívnych výrazov a konštrukcií bez osobitných toponymických slovotvorných prostriedkov, bez toponomických formantov (topoformantov), ide o tvorenie tzv. nulovou afixáciou, o prostú proprializáciu (onymizáciu) (Majtán 1994: 16).

M. Majtán (1973: 147) uviedol, že vo väčšine prípadov chotárne názvy vyčleňuje spomedzi apelatívnych výrazov iba špeciálny propriálny príznak sociálnej, spoločenskej identifikácie.⁶ V neodsémantizovaných názvoch, ktoré sú totožné s apelatívny výrazmi a konštrukciami a s ich vzťahom k nazývanému objektu, sa podľa M. Majtána (1996: 19) môže prejavovať dvojako: „1. ak z dvoch alebo viacerých rovnakých objektov iba jeden sa nazýva výrazom, ktorým by sa mohli rovnako dobre nazývať všetky, a 2. ak z dvoch alebo viacerých možných názvov pre daný objekt sa používa iba jeden. Tak napr. mokré lúky, nachádzajúce sa pri ceste za dedinou a súčasne pri potoku pod horou, sa volajú *Za dedinou*, hoci 1. za dedinou sa nachádza viac objektov, ktoré by sa rovnako dobre mohli takto nazývať, a 2. tieto lúky by sa rovnako dobre mohli nazývať aj *Mokré lúky*, *Močariny*, *Pri ceste*, *Podhorské*, *Pri potoku* a pod.“ Na tieto úvahy nadväzuje a dopĺňa ich M. Harvalík (2007: 51).

TYPY SLOVENSKÝCH TERÉNNYCH NÁZVOV NA APELATÍVNO-PROPRIÁLNEJ HRANICI

K anojkonymám, ktoré kolíšu na apelatívno-propriálnej hranici, možno zaradiť priame názvy z II. vzťahového modelu (priame pomenovanie objektu — čo je to za objekt)⁷, ktoré sa proprializovali bez formálnych zmien, a to najmä pôvodne apelatívne

⁶ Porov. aj Blanár 1970: 20.

⁷ K charakteristike vzťahových modelov pozri Šrámek 1972, 1999: 36–48 a J. Pleskalová 1992: 110.

označenia druhu objektu. Tieto názvy sú základné topografické termíny a topografické pojmy vôbec, napr. *Dolina, Drahy, Debra, Črchľa, Čierťaž* (Majtán 1971: 46; 1996: 23). Z hľadiska ich fungovania v komunikácii predovšetkým ide o tie, ktoré sa ešte vyskytujú v súčasnej apelatívnej lexike a ich význam je priesračný, napr. *Dolina, Lúka, Kopec* ap. Napríklad terénnych názvov *Kopec* je na slovenskom území zatiaľ štandardizovaných 38 (a dva sídelné objekty).⁸ Po formálnej stránke ide o homonymá (Harvalík 2007: 52). Takéto názvy vzniknú zväčša vtedy, ak sa v okolí nenachádza objekt rovnakého druhu a ako anojkonymá fungujú aj napriek tomu, že v priebehu času došlo k zmene objektu, ktorý pomenúvajú, napr. v Čechách existuje viacero lúk z rybníkov s názvom *Rybník*, inokedy sa zase pôvodná lúka premenila na pole s názvom *Louka* (Harvalík 2007: 53). Na Slovensku je napríklad v Sklabini a v Tešedíkove les so štandardizovaným názvom *Lúka*. Názvy *Kopec* označujú nielen kopce, vrchy, ale pomenúvajú aj objekty, ako sú polia, lúky, lesy, dokonca močiar. Pri tomto názve však onymickou motiváciou môže byť aj to, že objekt je viac či menej vyvýšený nad terénom.

Podľa V. Blánára (1996a: 45, 50) individuálny názov geografického objektu má platnosť vlastného mena, stupeň propriálizácie nie je nižší ani v prípadoch typu *Pri potoku, Piesok, Piesky, Kratiny*, ak má geografický názov podobu apelatívneho výrazu, pretože vznikol spontánnym a jedinečným aktom nominácie (názov sa ustálil v spoločenskom okolí) a dané výrazy sa nespájajú so všeobecným apelatívnym pojmom, ale s jedinečným onymickým pojmom, majú svoju onymickú sémantiku — charakteristický je predovšetkým generický príznak [lokalizačný vzťah], viazanosť na isté miesto v teréne.

J. Pleskalová (1978: 296) zaradila medzi anojkonymá, ktoré balansujú medzi apelatívami a propriami, pri názvoch so vzťahovým (obsahovým) pomenovacím modelom I. (objekt je pomenovaný podľa polohy k inému objektu) a II. (priame pomenovanie objektu — čo je to za objekt) predovšetkým tzv. nepriame názvy, ktoré vznikli z predložkových pádov, napr. *Za horou, Za starou silnicí, U hraníc za vývozom, U horných biskupských hraníc*. Kládne si otázku, či ide o vlastné meno alebo len apelatívny opis a hoci v nich nie je hranica medzi apelatívami a propriami ostrá, keďže tieto pomenovania slúžia používateľom na identifikáciu určitého objektu, plnia tým svoju onymickú funkciu, treba ich pokladať za vlastné mená (Pleskalová 1978: 197).

Vo všeobecnosti predložkové konštrukcie vo funkcii vlastných mien, tzv. predložkové názvy, ktoré sú z terénnych názvov typické predovšetkým pre chotárne názvy, t. j. názvy hospodársky využívaných objektov (polia, lúky, pasienky, lesy ap.), budili pozornosť už v minulosti najmä z teoretického hľadiska, a to nielen kvôli problematike apelatívno-propriálneho vzťahu, ale aj ich štruktúrnej typológii, klasifikácii, pravopisu (otázka písania veľkých písmen) a pod. Táto problematika sa znovu stala

⁸ Podľa stavu v databáze štandardizovaných nesídelných geografických názvov Úradu geodézie kartografie a katastra SR k 26. 1. 2012.

aktuálnou nielen v českej onomastike v súvislosti s budovaním koncepcií českých anojkonymických slovníkov, ale aj pri lexikografickom spracovaní slovenských terénnych názvov⁹, ku ktorému znovu pristúpili členky oddelenia dejín slovenčiny, onomastiky a etymológie Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied v Bratislave po ukončení prác na sedemdielnom Historickom slovníku slovenského jazyka (1991–2008) a syntetickom spracovaní prevzatej lexiky z predpisovného obdobia slovenčiny v kolektívnej monografii Staršia slovenská lexika v medzijazykových vzťahov (2011).

V poľskej onomastike v minulosti dlhodobo prebiehala diskusia o charaktere a postavení predložkových chotárných názvov. Napr. K. Dejna (1956) ich chápal ako prechodný, dočasný typ názvov, v ktorom sa substantivizácia ešte neuskutočnila. Substantivizáciu pokladal za hlavný znak prechodu od apelatíva k propriu. Podľa M. Karaša (1968) predložkové konštrukcie nie sú ešte názvami, ale iba určeniami smeru alebo polohy daného objektu vo vzťahu k iným objektom, ktoré už majú ustálené názvy. S. Hrabec (1950) a J. Bal (1963) ich pokladali za varianty predponových alebo predponovo-príponových názvov a ako samostatnú skupinu terénnych názvov ich vyčlenila T. Gołębiowska (1964)¹⁰, novšie napr. M. Biolik (1994: 16–17), E. Wolnicz-Pawłowska (2013: 94–107). H. Borek (1984) nazval typ predložkových názvov, v ktorom hlavným nositeľom informácie sa stáva predložka, relačné názvy (poľ. nazwy relacyjne). Charakterizoval ich ako určenia smeru alebo polohy daného objektu vo vzťahu k iným objektom, ktoré už majú ustálené názvy (bližšie p. Borek 1988).

V slovenskej onomastike je už tradíciou, že predložkové pomenovania sa pokladajú za samostatnú, typologicky i obsahovo výrazne odlišnú skupinu terénnych názvov. Nejde pri nich len o obyčajné vyjadrenie momentálneho priestorového vzťahu hovoriaceho k objektu, ale o konštantný priestorový vzťah vzhľadom na miesto vzniku názvu, čo znamená, že sa názov používa v ustálenej podobe bez ohľadu na momentálnu polohu hovoriaceho k nazývanému objektu, čím sa predložkové názvy výrazne líšia od apelatívnych príslovkových určení miesta (Majtán 1971: 46–47). Predložkové názvy sa nachádzajú takmer na celom území Slovenska pomerne vo veľkom množstve, tvoria v priemere 21–22% zo všetkých terénnych názvov, najmenej sú frekventované na Považí od Žiliny po Trenčín (Majtán 1971, 1996: 26). Ich vznik sa vo všeobecnosti vykladá z predložkových konštrukcií okolnostného (príslovkového) určenia miesta (*za potokom* > *Za potokom*), elipsou určovaného člena

⁹ Ku koncepcii lexikografického spracovania slovenských terénnych názvov pozri štúdie I. Valentovej (2009b, 2014a, b).

¹⁰ Podrobne charakterizoval diskusiu o tejto problematike, ktorá prebiehala v poľskej onomastike, ale aj názory napr. ruských onomastikov M. Majtán (1971). K poľským autorom, ktorí sa vyjadrovali k prechodnej zóne medzi apelatívmi a propriami a k problematike predložkových názvov, pozri napr. aj práce M. Kucalu (1959), S. Sochackej (1970), S. Grodzińskiego (1973), K. Rymuta (1979), S. Tomaszewskiej (1996), J. Dumu (1999: 139–141).

z príslovkových konštrukcií (*lúka za potokom* > *Za potokom*), príp. z vetných konštrukcií, v ktorých zanikol podmet i prísudok (*lúka sa nachádza za potokom* > *Za potokom*), pričom podľa M. Majtána (1996: 27) najpriateľnejší je výklad ich vzniku elipsou určeného člena. Predložkové konštrukcie rozdelil do dvoch základných typov: 1) predložka — meno a 2) meno — predložka — meno, pričom meno môže byť substantívum, substantivizované adjektívum, ale aj dvojslovné spojenie adjektívum + substantívum, napr. *Za mostom*, *Pod širokým*, *Za vyšným mlynom*, *Vantorkovská pri križi*, *Drahy za urbárskym* ap. Za charakteristický morfológický príznak predložkových názvov v porovnaní s nominatívnymi názvami možno pokladať možnosť tvoriť iba tri podoby, z ktorých podoba so statickým významom (*Za potokom*, *Pri križi*) je základná, ostatné dve s dynamickým významom smerovania k objektu, pomocou ktorého predložkový názov presne lokalizuje nazývaný objekt, alebo od neho (*Za potok*, *Spoza potoka*, *Ku križu*, *Od križa*), sú len fakultatívne (Majtán 1971: 45–46, porov. napr. aj 1968: 210–211; Miko 1966: 160).

K predložkovým terénnym názvov patria aj také typy názvov I. vzťahového modelu, ktoré objekt pomenúvajú vzhľadom na dva a viac susedných objektov. Napríklad A. Petrov (1929: 95) uviedol v nárečovej podobe v Slovincách (časť Nižné Slovincy) názvy pasienkov: *Od Velbaskeho bokom turňami aš na Ploščinu*, *Hutni horb aš ku Krompaskemu horaru*, *Popod skalu aš do Suhinca ku Porackemu hotaru* a názov poľa *Od Višej stupoch aš ku Krompaskemu hotaru*. Podobné typy názvov sa získali aj z ostatného územia Slovenska najčastejšie v súpisnej dotaznikovej akcii, napr.: *Od ladickej cesty až po maloslažiansky chotár*, *Od chočianskeho a neverického chotára po neverickú cestu* (polia, Sľažany), *Od hraba/hrabu až do doliny* (chotárny názov,¹¹ zápis z r. 1647 *od Hraba az do doliny*, Tekovská Breznica), *Od prvého závoza po druhý* (lúka, Partizánska Ľupča), *Od prvej po druhú cestu* (pole, hon, Zeleneč; názov zo *Základnej mapy ČSSR* v mierke 1 : 10 000, pôvodne *Pri križi*), *Od štreky po križnu cestu* (pole, Cífer), *Za múrom po medzu* (chotárny názov, Horné Obdokovce), *Za vodou po cestu* (pasienok, Dolná Štubňa), *Nad brehy od môstka po Triblavinu* (pole, hon, Chorvátsky Grob, zo *Základnej mapy ČSSR* v mierke 1 : 10 000), *Medzi hradskou a jarkom* (Podlužany), *Medzi slamou kravína a ľudovým družstvom* (pole, hon štátnych majetkov, Šaštínske Stráže), *Medzi malým a Gočalových močiarom* (pole, Bílkove Humence), *Niže cesty k Trnavskej Babe* (pole, Špačince) a i.

K terénnym názvom, ktoré nemajú ostrú hranicu medzi apelatívami a propriami, J. Pleskalová (1978: 296) zaradila aj názvy II. vzťahového modelu. Mohli by sme k nim pridať aj zriedkavé viacslovné názvy bez zhody (s nezhodným prívlastkom) s konštrukciou: meno + predložka + meno (Majtán 1996: 26), ktoré však môžu byť

¹¹ V niektorých prameňoch sa uvádza, že ide o chotárny názov, ale jeho druh už nie je špecifikovaný. Ak sa pri ich lexikografickom spracovaní nepodarí zistiť druh objektu, v súlade s brnianskou koncepciou *Slovníka pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku* sa uvádza ako druh objektu „miesto“. V tomto príspevku v týchto prípadoch uvádzame, že ide o chotárny názov.

ešte viac rozvité (napr. aj konštrukcie: meno + predložka + meno + predložka + meno, meno + predložka + meno + meno a i., pričom mená, nezhodné prívlastky, môžu byť ešte rozvité zhodným prívlastkom), napr. *Suroviny až po Hlovek* (pasienok, Hlboká), *Záhumenice od zelenice po výhon* (chotárny názov, Rovensko), *Stasová až po koleno na ceste* (pasienok, Krivá), *Grúň pod horou po Behulinu medzi* (chotárny názov, Krivá), *Diely medzi kanálom a potokom* (Dubnica nad Váhom), *Ráty medzi úzkou cestou a cestou na Čapáš* (polia, Kaľamenová). Pomenúvajú síce objekt priamo, ale bližšie určenie objektu je vyjadrené predložkovou konštrukciou. Podľa M. Majtána (1996: 23) sú tieto typy názvov II. vzťahového modelu pri bežnom, živom používaní veľmi zriedkavé, príznačné sú pre oficiálne používanie, keď sa chce presnejšie určiť nazývaný objekt. Síce plnia identifikačnú funkciu, ale nepoužívajú sa v bežnej komunikácii alebo len ojedinele a zväčša slúžia len ako apelatívna deskripcia na lepší opis objektu. Otázne je, či plnia svoje onymické funkcie natoľko, že ich môžeme označiť statusom vlastného mena. Ponúka sa možnosť za vlastné meno označiť iba prvú časť pomenovania (substantívum, adjektívum, substantivizované adjektívum): *Suroviny*, *Záhumenice*, *Stasová*, *Grúň*, *Diely*, *Ráty* a určujúci člen alebo členy v postpozícii nezhodný prívlastok alebo prívlastky (ďalej rozvité či nerozvité) pokladať len za fakultatívnu časť názvu, resp. fakultatívny funkčný člen alebo členy vlastného mena, ako je to napr. pri živých osobných menách, typy *Majdiška zo zadnej izby*, *Šteuko Baňaneje Kostolník*, *Alena Besetka mladá*¹² (funkčné členy *zo zadnej izby*, *Kostolník*, *mladá* sa používali fakultatívne).

Ďalšou možnosťou je nepokladať ich za fakultatívne funkčné členy vlastného mena, ale klasifikovať ich čisto len ako apelatívnu deskripciu, ktorá je síce súčasťou onymického obsahu vlastného mena (Blanár 1996a: 32), ale platnosť vlastného mena majú iba názvy s designáciou — hierarchickým súborom špecificky onymických (generických a diferenčných) príznakov (funkcií). Prostriedky identifikácie môžu byť rôzne. Okrem propria môže objekt identifikovať aj apelatívum, alebo apelatívna deskripcia, numerické a značkové pomenovanie a encyklopedické údaje o objekte (bližšie Majtán 2011: 16). Ak ide len o apelatívnu deskripciu, ktorá má k názvu iba referenčný vzťah, nie sú súčasťou vlastného mena. Takéto typy názvov sa skracujú aj pri štandardizácii nesídelných názvov, pretože podľa zásad štandardizácie¹³ „z hľadiska používania názvy nemajú byť dlhé. Pri úprave názvu sa dbá, aby sa nevytvárali názvy s viac než tromi plnovýznamovými slovami. Vo výnimočných prípadoch, ak sa názov odvodzuje od existujúceho dvojslovného názvu, možno použiť viac než tri plnovýznamové slová“. Rovnako aj podľa zákona o geodézii a kartografii sú okrem iného neprípustné názvy nesídelných geografických objektov, ktoré pozostávajú z viac ako troch plnovýznamových slov¹⁴.

¹² Príklady sú použité z monografií V. Blanára a J. Matejčíka (1978: 61) a I. Valentovej (2009a: 186).

¹³ *Zásady úpravy a spôsobu písania geografických názvov* (2015: 17).

¹⁴ Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov.

Podobne na hranici medzi apelatívami a propriami stoja determinované názvy s vetou, v ktorých je určovacím členom prívlastková vedľajšia veta, napr. *Stará maša, kde sa ruda léla* (Sirk), *Železnička, kde Golibu zabilo* (Mátraszentimre v Maďarsku)¹⁵, z ktorých azda tiež elipsou určeného člena alebo predmetu vznikli nepriame vetné názvy, pričom zostali iba príslovkové vedľajšie vety miesta, napr. *boli sme kosiť, kde Ciglana zabilo* > *Kde Ciglana zabilo* (Majtán 1972: 142). Na nepriame vetné názvy je viac dokladov, aj keď sa vyskytujú iba sporadicky, najviac dokladov je z južnej časti stredného Slovenska, napr. *Kde Paľa s'ali* (Cerovo), *Kde o Jáne drozd zamrzol*, *Kde Rózka zamrzla* (Pukanec), *Kde voda padá* (Harmanec), *Kde sa Zavod'anove kone pováľali* (Vaľkovo) a i. (Majtán 1972: 141; 1996: 26; ďalšie príklady z Pukanca pozri aj Mazúr 1973: 169–170). Vetné názvy sú označované za vlastné mená ako osobitné typy slovenských chotárnych názvov a aj keď pomenúvajú objekt opisom udalosti, ktorá sa na tomto mieste stala, alebo deja, ktorý je pre pomenovaný objekt príznačný a sú nesklonné, žijú viac desaťročí napriek tomu, že udalosť, podľa ktorej dostal objekt názov, už nie je podrobnejšie známa (Majtán 1972: 142; 1996: 26). Tieto vetné terénne názvy však neboli štandardizované.

Koncepcia digitálneho Slovníka pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku obsahuje triedenie anojkoným podľa základnej syntaktickej štruktúry názvov, pričom v tejto kategorizácii sa uvádzajú aj typy viacslovných názvov so spojkou *a* (Čižmarová 2010: 79). Anojkonymá so spojkou *a*, ktoré sa nachádzajú v kartotéke slovenských terénnych názvov Jazykovedného ústavu E. Štúra SAV, sú takmer všetko chotárne názvy, ktoré sa získali zväčša dotazníkovou metódou v súpisnej akcii, alebo sa vyexcerpovali z diplomových prác. Preto je otázne, či skutočne v takejto podobe v komunikácii fungovali a či sa vôbec majú chápať ako samostatné názvy. Ak ich vyčleníme ako samostatnú skupinu, možno ich rozdeliť do niekoľkých kategórií.

Prvú a najpočetnejšiu skupinu tvorí typ s dvoma rovnocennými názvami, ktoré sú spojené spojkou *a*, napr. *Jarček a Morice* (Šarišské Dravce), *Poloma a Rúbanica* (Chocholná-Velčice), *Suché a Velké* (Tajov). Mohlo ísť o dva názvy jedného objektu alebo o názvy dvoch objektov, ktoré sa nachádzali vedľa seba. Mohli to byť objekty rovnakého druhu (*Lány a Podskalka* — pasienky v Krásnej Hôrke, čo je časť Tvrdošína, *Niže furmanca a Vyše furmanca* — polia, hony v Ruskove) alebo rôzneho druhu (*Ožnica a Horica* — pole a lúka v Dolnom Kubíne, *Ostredky a Lúky* — pole a lúky v Brezne). Tieto názvy vznikali aj zlúčením rôznych štruktúrnych typov, napr. dvoch priamych názvov (*Hôrka a Štepy*, *Jamy a Bariny*, *Podčerkíš a Močidla*), kombináciou viacslovného názvu so zhodou (so zhodným prívlastkom) a priameho názvu (*Bartkov grúň a Dolina*, *Skalka a Prostredný lán*), spojením dvoch viacslovných názvov so zhodou (*Dzuranova tóna a Ploštínsky grúň*, *Prostredné hony a Biela hlina*), viacslovného názvu bez zhody (s nezhodným

¹⁵ Príklad z monografie V. Blanára (1950: 54, 111).

prívlastkom) a priameho názvu (*Padelky za humnami a Zelnice*), priameho názvu a predložkového názvu (*Skalka a Pod zámkom*), dvoch predložkových názvov (*Za poľanou a Na vápenníku*) a iných typov (*Záhumnia a Biela hlina pri Kaplnke*). Príčiny takýchto zápisov môžu byť dvojaké: a) pri výskume sa do dotazníka chybné zapísali názvy dvoch objektov ako jeden názov, a potom sa v takej podobe vy-excerpovali na kartotečné lístky; b) dva rôzne názvy jedného objektu sa zapísali pomocou spojky *a* namiesto toho, aby sa oddelili čiarkou. Z toho vznikol dojem, že celé spojenie je jeden názov. V niektorých prípadoch môže ísť o názov honu vtedajšieho jednotného roľníckeho družstva, ktorý sa utvoril spojením dvoch polí a dostal ich názov. Hony najčastejšie vznikali spájaním viacerých polí a názvy zväčša dostávali podľa jedného z týchto polí. Ak hon vznikol zlúčením dvoch polí a jeho názov sa potom utvoril z ich názvov pomocou spojky *a*, išlo o umelý názov a je nepravdepodobné, že v takejto podobe skutočne fungoval v bežnej komunikácii. Skôr možno predpokladať, že sa používal len na administratívne účely podobne ako napríklad dnes rôzne katalógové opisné pomenovania typov výrobkov, ktoré nemožno vcelku hodnotiť ako vlastné mená (pragmatonymá), pretože obsahujú aj také prostriedky identifikácie, ktoré síce sú súčasťou onymického obsahu, ale ako sme už spomenuli, nemajú platnosť vlastného mena (porov. Blanár 1996: 32; Majtán 2012: 277–278).

Takýto typ názvov so spojkou *a* sa nachádza aj pod heslom *A* v Slovníku pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku¹⁶, napr. *Amerika a Trnkovce, Březí a Nádanky, Zadní a U Okrouhlice, Dolní louky a Kykálky* a i. Vo výklade sa uvádza: „V soupisech se vyskytují také zápisy ukazující na užití spojky *a* spíše jen při pouhém výčtu jmen za sebou nebo při popisu objektu, takže jejich propriální charakter je sporný (*Cesta ke stavu, Nivám a Podhořám* v Loukově KM). O „ústním“ výčtu svědčí zápis nářeční podoby jména *Gajdošoj a Juřicoj dílca* v Nedašově Lhotě ZL, které se týká dvou samostatných objektů. Společným znakem PJ se spojkou *a* je těsné sousedství slučovaných (spojovaných) objektů a to, že pro tvorbu PJ jsou objekty chápány jako jeden pojmenovávaný celek. Tento princip byl využit při tvorbě názvů tratí scelovaných za pozemkové reformy v roce 1920 a hojně pak od 50. let 20. stol. při hospodářsko-technické úpravě katastrů v rámci kolektivizace zemědělství. Proto jsou četná PJ se spojkou *a* umělého, administrativního původu a vyskytují se povětšinou jen v různých mapových dílech. V živém úzu se — s výjimkou výčtu jmen nebo citace z mapy — užívá zpravidla jen jednoho z nich“¹⁷.

Keďže spojka *a* sa použila len v spojení názvov dvoch, prípadne viacerých objektov a takéto syntaktické spojenie názvov nemá propriálny charakter, v lexikografickom spracovaní slovenských terénnych názvov sa tieto spojenia na rozdiel od Slovníka pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku nekoncepujú ako jeden názov so spojkou *a*, ale rozdeľujú sa na dva samostatné názvy.

¹⁶ R. Šrámek, heslo *A*, <http://spjms.ujc.cas.cz/entry/56> (cit. 16. 10. 2015).

¹⁷ Porov. aj Šrámek 1995: 235.

Pri väčšine názvov so spojkou *a* je podobné rozdelenie jednoduché, daktoré názvy môžu byť problematickejšie. V moravsko-sliezskom materiáli sa nachádza jeden druh názvov so spojkou *a*, ktorý nemožno rozdeliť: „Pojmenování typu *Cyril a Metoděj* (socha v Radslavicích PR), *Svatý Jan a Pavel* (kaple v Brušperku FM) zachycují obě postavy vždy společně (jako „celek“) a týkají se vždy jen jednoho objektu — sochy, kapličky apod. (Jsou doložena i předložková PJ tohoto typu: *O Jána a Pavla* — s nář. změnou *u > o* v předložce –, pole v Pivíně PV; *U Jana a Pavla*, m. č. v Brušperku FM; *U Petra a Pavla*, místo v Budiškovcích JH, pole v Kostelci na Hané PV)¹⁸.

V slovenskom toponymickom materiáli sa nenachádzajú. Dôvodom môže byť aj to, že názvy sôch sa zaraďujú medzi ideonymá a názvy kaplniek medzi eklézionymá, patrociniá. Keďže tieto názvy nepatria do anojkonymického priestoru, nezisťovali sa a nezaraďovali sa do kartotéky terénnych názvov. Podobné názvy sa môžu vyskytovať napríklad v názvoch baní, šacht a štôlní, ale namiesto spojky *a* sa štandardizovali so spojovníkom (*Adam-Eva*, *Slovinky*).

Ďalším typom je pomenovanie dvoch, ojedinele troch objektov alebo častí jedného objektu, v ktorom spojka *a* spája vhodné prívlastky. Tieto atribúty môžu charakterizovať objekty alebo ich časti podľa polohy: *Dolný a Horný trávnik* (pole, Dolná Štubňa — časť Turčianskych Teplíc), *Predné, Prostredné a Zadné lány* (pole, Záturčie — časť Martina), *Horné a Dolné záhumnie* (polia, Predmier), *Predná a Zadná Roveň* (pole, Rochovce), *Nižné a Vyšné košariská* (lesy, doliny, Ruskov); podľa veľkosti: *Veľká a Malá stráža* (pasienok, Socovce), *Malý a Veľký Diel* (pole, Sučany), *Malý a Veľký Buchlov* (les, Oslany); podľa poradia: *Prvá a Druhá vráta* (skaly, Beluša, Belušské Slatiny), *Prvá a Druhá novina* (pasienok, Kolbovce); podľa veku: *Starý a Nový Medokýš* (pole, Jahodníky — časť Martina) a podľa vlastnosti: *Horné a Krátke lúky* (pasienok, Tlmače). Spojka *a*, ktorá spája viacnásobný prívlastok, sa môže nachádzať aj v iných štruktúrnych typoch terénnych názvov, napr. *Horná a Dolná Mišovie dolinka* (vrch, Vrútky), *Na horné a dolné soličné* (pole, Valča), *Vyšná a Nižná rozhľadňa prv Meselatov* (hon, Ruskov). Rovnaké typy uvádza aj *Slovník pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku: Horní a Spodní konec, Přední a Zadní horka, Malé a Velké koňské, Staré a Nové díly, Úzké a Široké čtvrtě* (tamže). Aj tieto typy názvov je možné rozdeliť, napr. *Dolný a Horný trávnik > Dolný trávnik, Horný trávnik*, a potom sa už nekoncepujú pod heslom — spojkou *A*.

Posledným typom názvov so spojkou *a* sú názvy pomenovacieho, vzťahového (obsahového) modelu D, ktorý vyjadruje posesivitu, napr. *Pankeje a Kubeje záhrady* (záhrady, Dolná Ves). Objekt mohli pomenovať zväčša podľa súčasného alebo predchádzajúceho majiteľa. Uvedené záhrady vlastní dvaja majitelia. Aj tu je možné názov rozdeliť a upraviť do spisovnej podoby: *Pankovie záhrady, Kubovie záhrady*.

¹⁸ R. Šrámek, heslo A, <http://spjms.ujc.cas.cz/entry/56> (cit. 16. 10. 2015).

K pomenovaniam, ktoré balansujú medzi apelatívami, apelatívnou deskripciou a propriami a obsahujú spojku *a*, sa radia aj typy predložkových názvov (aj predložkové konštrukcie ako nezhodné prívlastky) charakterizujúce objekt pomocou ďalších dvoch susedných objektov, medzi ktorými sa nachádza, napr. *Medzi malým a Gočalových močiarom* (Bílkove Humence), *Medzi hradskou a jarkom* (Podlužany), *Medzi haťami a vodami* (Gemerské Teplice), *Medzi Rudavou a kanálom* (Hlboké), *Diely medzi kanálom a potokom* (Dubnica nad Váhom). Predložka *medzi* v týchto prípadoch vyjadruje priestorovo polohu objektu vzhľadom na iné objekty, ktoré ho obklopujú alebo sú umiestnené z obidvoch susedných strán, a preto nemožno nijako spojku *a* z týchto názvov odstrániť. Ak predpokladáme, že sú to vlastné mená, ktoré fungujú v komunikácii a spĺňajú základné onymické funkcie podobne ako vetné typy názvov, jediné z vyexcerpovaných pomenovaní so spojkou *a* by sme ich odporučili zaradiť v tejto podobe do slovníkového spracovania slovenských terénnych názvov a uviesť v zozname názvov aj pod heslom — spojkou *A* (pozri prílohu). Napriek tomu stále nemožno jednoznačne začleniť ani tento typ pomenovaní anojkonymických objektov medzi propriá a s určitosťou potvrdiť, že boli prijaté a ustálené užším spoločenským úzom a skutočne fungovali v komunikácii a plnili špecifické onymické funkcie, príp. tento stav pri niektorých je platný aj v súčasnosti. Rovnako by mohlo ísť len o opis objektu pomocou apelatív *a*/alebo názvov okolitých objektov, ktorým sa informátori snažili pri terénnom výskume čo najvernejšie identifikovať objekt.

ZÁVER

Všetky uvedené typy pomenovaní nesídelných objektov možno chápať ako vlastné mená, terénne názvy (anojkonymá), ak fungujú v komunikácii a spĺňajú základné onymické funkcie. Nedá sa však vždy a pri každom jednom uvedenom type názvov, resp. pri každom názve presne overiť a s určitosťou potvrdiť, že bol prijatý a ustálený užším spoločenským úzom a skutočne fungoval v komunikácii a plnil špecifické onymické funkcie, príp. či jeho stav je v súčasnosti ešte stále platný, keďže práve anojkonymické objekty podliehajú často zmenám vzhľadom na spoločensko-ekonomickú situáciu. Rovnako by preto predovšetkým pri niektorých typoch terénnych názvov, ako sú proprializované druhy objektov, vetné názvy, rozvité predložkové názvy a názvy so spojkou *a*, mohlo ísť len o opis objektu pomocou apelatív *a*/alebo názvov okolitých objektov, ktorým sa informátori snažili pri terénnom výskume čo najvernejšie identifikovať objekt explorátorovi. Keďže status uvedených pomenovaní nie je napriek všetkému úplne jasný, zaradili by sme ich do prechodnej skupiny medzi propriami, ktoré majú onymický obsah (designáciu), a apelatívnym alebo apelatívno-propriálnym opisom (charakteristikou, deskripciou), ktorý je tiež prostriedkom identifikácie objektu, poskytujúcim informácie o objekte, ale presahuje rámec vlastných mien. Takýto apelatívny alebo apelatívno-propriálny opis môže tvoriť len referenčný vzťah medzi vlast-

ným menom a objektom, byť súčasťou onymickej sémantiky, ale nemusí byť vlastným menom. Možno o nich uvažovať aj tak, že sa nachádzajú v prechodovom páse medzi apelatívnou a propriálnou lexikou, v ktorom propriá získavajú svoj status nascendi, aj keď niektoré možno len na určitý čas a vo veľmi úzkom spoločenskom úze.

LITERATÚRA

- Bal J. 1963: „Niemotywowane“ pluralis niektórych nazw terenowych, „Onomastica“ VIII, s. 171–194.
- Berger D. 1969: *Sind Völkernamen und andere pluralische Personennamen Appellativa?*, [v:] H. H. Hornung (red.), 10. Internationaler Kongreß für Namenforschung (Wien 8.–13. IX. 1969). *Abhandlungen. Disputationes ad montium vocabula aliorumque nominum significantes pertinentes*, vol I, Verl. der Wiener Medizinischen Akademie, Wien, s. 73–81.
- Biolik M. 1994: *Mikrotoponimia bylego powiatu ostródzkiego*, Wyd. WSP, Olsztyn.
- Blanár V. 1950: *Príspevok ku štúdiu slovenských osobných a pomestných mien v Maďarsku*, Slovenská akadémia vied a umení, Bratislava.
- Blanár V. 1970: *Špecifikum onomastiky*, [v:] Š. Krištof (red.), *Zbornik materiálov zo sympózia o teoretických a metodologických otázkach onomastiky a 2. slovenskej onomastickej konferencie v Nitre 22.–24. mája 1969*, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, s. 15–35.
- Blanár V. 1996a: *Teória vlastného mena. (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii)*, Veda, Bratislava.
- Blanár V. 1996b: *Medzi apelatívom a vlastným menom*, [v:] M. Majtán, R. Ruščák (red.), 12. slovenská onomastická konferencia a 6. seminár „Onomastika a škola“. Prešov 25.–26. 10. 1995. *Zborník referátov*, Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity–Jazykovedný ústav Ľ. Štúra, Prešov, s. 13–21.
- Blanár V. 2008/2009: *Vlastné meno vo svetle teoretickej onomastiky*, Slovenská jazykovedná spoločnosť SAV–Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV–Vydavateľstvo Matice slovenskej, Bratislava–Martin.
- Blanár V., Matejčík J. 1978: *Živé mená na strednom Slovensku. I. I. Designácia osobného mena*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.
- Borek H. 1984: *Z problematyki nazwotwórstwa toponimicznego*, „Zeszyty Naukowe WSP w Opolu. Językoznawstwo“ IX, s. 57–63.
- Borek H. 1988: *Nazwy relacyjne w toponimii*, [v:] K. Zierhoff (red.): *V Ogólnopolska Konferencja Onomastyczna. Księga referatów*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań, s. 43–51.
- Coseriu E. 1989: *Der Plural bei den Eigennamen*, [v:] F. Debus, W. Seibicke (Hrsg.), *Reader zur Namenkunde I. Namentheorie*, Georg Olms Verl., Hildesheim–Zürich–New York, s. 225–240.
- Čižmarová L. 2010: *Tvorba elektronického slovníku pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*, „Acta onomastica“ 51, s. 79–93.
- Dalberg V. 1997: *Zum fragwürdigen proprietären Status der Ethnonyme*, [v:] K. Hengst, D. Krüger, H. Walther, I. Bily (Hrsg.), *Wort und Name im deutsch-slavischem Sprachkontakt. Ernst Eichler von seinen Schülern und Freunden*, Böhlau, Köln–Weimar–Wien, s. 33–47.
- Dejna K. 1956: *Terenowe nazwy śląskie*, „Onomastica“ II, s. 103–126.
- Duma J. 1999: *Nazwy rzek lewobrzeżnego Mazowsza z całym dorzeczem Pilicy*, Tow. Naukowe Warszawskie, Warszawa.
- Gołębiowska T. 1964: *Terenowe nazwy orawskie*, Wyd. UJ, Kraków.
- Grodziński S. 1973: *Zarys teorii imion własnych*, PWN, Warszawa.
- Hansack E. 2004: *Das Wesen des Namens*, [v:] A. Brendler, S. Brendler (Hrsg.), *Namenarten und ihre Erforschung. Ein Lehrbuch für das Studium der Onomastik*, Baar-Verl., Hamburg, s. 51–65.
- Harvalík M. 2004: *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*, Academia, Praha.

- Harvalík M. 2007: *K prechodům mezi apelativní a propriální sférou jazyka*, [v:] M. Považaj, P. Žigo (red.), *Súradnice súčasnej onomastiky. Zborník materiálov zo 16. slovenskej onomastickej konferencie*, Veda, Bratislava, s. 49–54.
- Hrabec S. 1950: *Nazwy geograficzne Huculszczyzny*, PAU, Kraków.
- Karaš M. 1968: *Toponimia Wysp Elafickich na Adriatyku*, Ossolineum, Wrocław.
- Kartotéka a digitálna databáza terénnych názvov Jazykovedného ústavu E. Štúra SAV, Bratislava.
- Kopecká M., Laliková T., Ondrejková R., Skladaná J., Valentová I. 2011: *Staršia slovenská lexika v medzijazykových vzťahoch*, Veda, Bratislava.
- Krško J. 2015: *Soťák — apelatívum, či proprium? Alebo o onymickej stránke skupinových názvov*, [v:] I. Valentová (red.), *19. slovenská onomastická konferencia. Bratislava 28.–30. apríla 2014. Zborník referátov venovaný PhDr. Milanovi Majtánovi, DrSc., k osemdesiatym narodeninám*, Veda, Bratislava, s. 83–87.
- Kucała M. 1959: *Co już jest, a co jeszcze nie jest nazwą własną*, „Onomastica“ V, s. 67–100.
- List of Key Onomastic Terms in English*, <http://www.icosweb.net/index.php/terminology.html> (cit. 17. 03. 2016).
- Majtán M. (red.) 1991–2008: *Historický slovník slovenského jazyka*, Veda, Bratislava.
- Majtán M. 1968: *K výskumu slovenskej mikrotoponymie*, „Jazykovedný časopis“ 19, s. 205–215.
- Majtán M. 1970: *K propriálnosti chotárnych názvov*, [v:] Š. Krištof (red.), *Zborník materiálov zo sympózia o teoretických a metodologických otázkach onomastiky a 2. slovenskej onomastickej konferencie v Nitre 22.–24. mája 1969*, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, s. 143–150.
- Majtán M. 1971: *Z problematiky predložkových názvov*, „Jazykovedný časopis“ 22, č. 1, s. 41–48.
- Majtán M. 1972: *Chotárne názvy vetného typu*, „Slovenská reč“ 37, s. 140–143.
- Majtán M. 1973: *Štruktúrne typy slovenských chotárnych názvov*, [v:] M. Majtán (red.), *4. slovenská onomastická konferencia. Bratislava 9.–10. 11. 1971. Zborník referátov*, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, s. 147–160.
- Majtán M. 1994: *Motivácia a lexikálna sémantika*, [v:] E. Krošláková (red.), *Jazyková a mimojazyková stránka vlastných mien. 11. slovenská onomastická konferencia. Nitra 19.–20. 5. 1994. Zborník referátov*, Jazykovedný ústav E. Štúra–Vysoká škola pedagogická, Bratislava–Nitra, s. 15–19.
- Majtán M. 1996: *Z lexiky slovenskej toponymie*, Veda, Bratislava.
- Majtán M. 2011: *Prostriedky identifikácie*, [v:] I. Valentová (red.), *Život medzi apelatívami a propriami. Jazykovedné štúdie XXIX*, Veda, Bratislava, s. 15–19.
- Majtán M. 2012: *Pragmatonymá sú vlastné mená*, [v:] M. Ološtiak (red.), *Jednotlivé a všeobecné v onomastike. 18. slovenská onomastická konferencia*, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, Prešov, s. 277–278 (<http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Olostiak3/index.html>; cit. 17. 03. 2016).
- Mazúr S. 1973: *Ďalší vývin názvov vetného typu*, [v:] M. Majtán (red.), *4. slovenská onomastická konferencia. Bratislava 9.–10. 11. 1971. Zborník referátov*, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, s. 169–170.
- Miko F. 1966: *Skloňovanie názvov typu Pod Hradovou*, „Slovenská reč“ 31, s. 157–160.
- Petrov A. 1929: *Karpatoruské pomístní názvy z pol. 19. a z poč. 20. st.*, Česká akademie věd a umění, Praha.
- Pleskalová J. 1978: *K hranici medzi apelativy a proprii (na materiálu pomístních jmen)*, „Zpravodaj Místopisné komise ČSAV“ 19, s. 296–300.
- Pleskalová J. 1992: *Tvoření pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*, H&H, Jinočany.
- Rospond S. 1970: *Prawo polaryzacji w onomastyce*, [v:] Š. Krištof (red.), *Zborník materiálov zo sympózia o teoretických a metodologických otázkach onomastiky a 2. slovenskej onomastickej konferencie v Nitre 22.–24. mája 1969*, Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, s. 37–43.
- Rymut K. 1979: *Granica czy strefa przejściowa między nomen appellativum a nomen proprium*, „Slavica Lundensia“ 7, s. 175–180.

- Semjanová M. 1980: *O mieste etnonyma a obyvateľského mena na rovine apelatívum–proprium*, [v:] M. Majtán (red.), *Spoločenské fungovanie vlastných mien. 7. slovenská onomastická konferencia. Zemplínska Šírava 20.–24. 9. 1976. Zborník materiálov*, Veda, Bratislava, s. 249–253.
- Sochacká S. 1970: *Wyrażenia przyimkowe jako struktura nazewnictwa*, „Zeszyty Naukowe WSP w Opolu. Językoznawstwo“ 4., s. 77–128.
- Šrámek R. 1972: *Toponymické modely a toponymický systém*, „Slovo a slovesnosť“ 33, s. 304–318.
- Šrámek R. 1995: *Ukázka lexikografického zpracování pomístních jmen z Moravy a Slezska*, „Acta onomastica“ 36, s. 235–511.
- Šrámek R. 1999: *Úvod do obecné onomastiky*, Masarykova univerzita, Brno.
- Šrámek R. 2014: *A*, [v:] *Slovník pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*, <http://spjms.ujc.cas.cz>, Brno: dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. © 2014– (cit. 16. 10. 2015).
- Šrámek R. 2015: *Propriální sféra jazyka a hranice vlastních jmen*, [v:] I. Valentová (red.), *19. slovenská onomastická konferencia. Bratislava 28.–30. apríla 2014. Zborník referátov venovaný PhDr. Milanovi Majtánovi, DrSc., k osemdesiatym narodeninám*, Veda, Bratislava, s. 46–54.
- Tomaszewska S. 1996: *Polskie mikrotoponimy motywowane wyrażeniami przyimkowymi*, Wyd. UŁ, Łódź.
- Toporov V. N. 1962: *Iz oblasti teoretičeskoj toponomastiki*, „Voprosy jazykoznanija“ 11, zoš. 6, s. 8–16.
- Valentová I. 2009a: *Živé osobné mená v hornonitrianskej oblasti*, Veda, Bratislava.
- Valentová I. 2009b: *Ku koncepcii pripravovaného Slovníka slovenských anoikoným*, „Slovenská reč“ 74, s. 283–291.
- Valentová I. 2014a: *Zo zásad koncepcie spracovania lexiky slovenských terénnych názvov*, [v:] A. Gałkowski, R. Gliwa (red.), *Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna*, Wydawnictwo UŁ, Łódź, s. 155–165.
- Valentová I. 2014b: *Výstavba heslových slov slovníka lexiky slovenských terénnych názvov*, [v:] S. Ondrejovič, L. Satinská, J. Vrábľová (red.), *Štefan Peciar a moderná lexikografia*, Veda, Bratislava, s. 280–296.
- Valentová I. 2014c: *Apelatívny člen, apelatívny komponent propria a informácia o propriu v podobe apelatíva*, [v:] E. Minářová, D. Sochorová, J. Zitková (red.), *Vlastní jména v textech a kontextech*, Masarykova univerzita, Brno, s. 40–46.
- Wolnicz-Pawłowska E. 2012: *O nazwach wodnych w Polsce*, DiG, Warszawa.
- Zásady úpravy a spôsobu písania geografických názvov. Príloha č. 1 k Smernici na štandardizáciu geografických názvov č. 84.11.13.31.71.00-15*, 2015, Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, Bratislava, <http://www.skgeodesy.sk/sk/ugkk/geodezia-kartografia/standardizacia-geografickeho-nazvoslovnia/dokumenty-k-cinnosti/> (cit. 22. 06. 2016).

THE SLOVAK ANOIKONYMS ON THE APPELLATIVE-PROPRIAL BORDER

SUMMARY

There are certain types of expressions and some of their elements and components that are in a transition sphere between the appellative and proprial lexicon. Their proprial or appellative character depends on their use in society and on their functioning in communication. Ethnonyms are traditionally considered a typical example of such expressions. Nevertheless, it is also anoikonims that stand close to appellatives in the vocabulary system, because in the process of their forming the transition from appellatives to proper names is fluent and their formation is based on the appellative vocabulary and word-formation processes typical of appellative word-formation. The paper deals with some types of Slovak anoikonims that can be described as standing on the appellative-propriial border.

Keywords: Slovak anoikonims, appellative, proper name